

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
1. Односи меѓу деца (вистинско пријателство, пријателство од корист, поткупување, групен притисок).	Идентификува особини на вистинско и искрено пријателство. ● Разликува вистинско пријателство и пријателство за одредена корист.	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали имате другари/ другарки?2.Дали има разлика меѓу најдобар другар/другарка и другите другари и другарки?(макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците пишуваат на идентични листови (поделени од наставникот) по една порака за пријателство упатена до најдобриот другар/другарка (имињата не се наведуваат ниту на оној кој ја пишува пораката ниту на оној кому му е упатена). Сите листови ги ставаат во кутија и ги мешаат. Потоа, еден по еден, извлекуваат по една порака од кутијата и ја читаат. На крајот сите пораки ги лепат на постер наречен Пријателство и го закачуваат во училницата. Учениците се делат во групи.Секоја група добива една приказна од Работниот лист ИО.1:Приказни за пријателството.Секоја група ја анализира својата приказна (5 мин.)ги пронаоѓа ликовите со наведените особини и во табелата под приказната ги идентификува постапките на ликовите преку кои се согледуваат особините.Дополнително може да се идентификува и други особини за одреден лик што може да се согледаат од опишаните постапки.Секоја група ги презентира особините на ликовите што ги идентификувала и по потреба објаснува од каде се гледа тоа.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Кои ликови можат да се сметаат за пријатели, а кои не?2.Што е вистинско пријателство, а што е пријателство од корист?(макс.5 мин)</p> <p>Рефлексива Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	-ливчиња на хартија(1/4 од А4)- примероци -кутија за пораки -хамер -лепак Работен лист ИО.1-Приказни за пријателство(текст со ликови кои ги имаат следниве особини:завидлив/а, одговорен/на, подмолен/на, љубоморен/на, и чесен/на -табела со наведени особини и ликови -примероци	-усни одговори на прашања со дискусија -придонес во групните активности -придонес во изведување на заклучоците -одговори на квиз

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
2. Односи меѓу деца (вистинско пријателство, пријателство од корист, поткупување, групен притисок).	<p>Препознава несоодветно однесување што се прави под групно влијание.</p> <ul style="list-style-type: none"> Објаснува како може да се спротивстави на притисоците на другарите за несоодветно однесување. Објаснува како непромисленото однесување води кон непосакувани последици. 	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали некогаш се однесувале непристојно? 2.Дали тоа го направиле самостојно или некој ги натерал на тоа?(макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците, поделени во групи, влечат по едно ливче, (подготвено од страна на наставникот) го анализираат однесувањето што им се паднало (на пример, крадење овошки од туѓ двор, чкртање по сидови, гаѓање мачки со камчиња, дофрлување навреди на деца во училишниот двор, крадење од продавница, играње со топка во училница, групно преминување улица надвор од пешачки премин, исмејување на наставничката, исмевање на дете со попреченост и сл.)од аспект на неговата соодветност и условите во кои тоа најчесто се случува, смислуваат ситуација од реалноста кога тоа се случува и подготвуваат да ја изглумат. Откако секоја група ќе ја изглуми „својата“ ситуација, другите групи даваат предлози за тоа како требало да се постапи за да не се случи тоа. Откако сите групи ќе завршат, заеднички се заклучува што треба да се направи за да се одолее на притисоците на групата.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Кој се однесувал несоодветно?2.Како можеме да се спротивставиме на ваквото однесување?3.Кои се последиците од ваквото однесување?(макс.5 мин)</p> <p>Рефлексија Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	-ливчиња со различни ситуации на несоодветно однесување (по едно ливче за секоја група)	-усни одговори на прашања со дискусија -придонес во групните активности -придонес во изведување на заклучоците -одговори на квиз

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
3. Односи меѓу деца (вистинско пријателство, пријателство од корист, поткупување, групен притисок).	<ul style="list-style-type: none"> • Наведува примери на правилно, праведно и чесно однесување во конкретни ситуации од реалноста. 	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали некогаш направиле штета? 2.Дали штетата ја направиле намерно?(макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците, поделени во групи, влечат по една ситуација и ја анализираат, (пример: ставање сопка на дете кое паѓа и му се кршат очилата, трескање врата кога друго дете се обидува да влезе, шутирање топка во прозорец, губење клуч од дома на друго дете и сл.). одговарајќи на прашањата: 1) Кои се последиците од постапката?; 2) Дали штетата е направена намерно?; 3) Како можело да се избегне штетата? и 4) Како може да се поправи нанесената штета? Потоа ја презентираат „својата“ ситуација и направената анализа пред сите, по што се води дискусија за да се дојде до заклучок дека непромислените постапки може да доведат до непосакувани последици.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Дали треба да нанесуваме некому штета?2.Дали може да се поправи нанесената штета? макс.5 мин)</p> <p>Рефлексција Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	<p>-ливчиња со различни ситуации на несоодветно однесување и прашања во врска со ситуациите(по едно ливче за секоја група)</p> <p>-прашања за квиз точно/неточно (За односи меѓу деца)</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија</p> <p>-придонес во групните активности</p> <p>-придонес во изведување на заклучоците</p> <p>-одговори на квиз</p>

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
4. Непотизам, мито и корупција (непотизам, подмитување, мито, корупција, антикорупција).	Разликува непотизам во дадени примери на ситуации. Наведува примери на ситуации од реалноста во кои е можно да се јави непотизам.	1	Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали некогаш некој се однесувал неправедно кон вас? 2.Дали сте биле во ситуација да треба да отидете некаде , а наместо вас бил испратен некој друг? макс.5 мин) Главна активности-искуствено учење Учениците ја слушаат незавршена приказна во која има индиции за непотизам (на пример, како одреден ученик кој ги има сите петки се подготвува да оди на натпревар во странство, но во последен момент се одлучува наместо него да оди друг ученик којшто е роднина на директорот). Учениците поделени во групи треба да подготват можен крај на приказната. Притоа, половина од групите нудат крај во кој, сепак, оди ученикот којшто бил првично планиран, а другата половина од групите нудат крај во кој оди ученикот којшто е роднина на директорот. Учениците ги читаат приказните и сите заедно дискутираат за непотизам – користење на роднинските или пријателските врски за обезбедување незаслужени придобивки и за начинот на спречување на таквата појава. Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Дали треба да се користат роднински и пријателски врски?2 Дали треба секој да биде награден за она што го заслужил?? макс.5 мин) Рефлексија Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)	-незавршена приказна	-усни одговори на прашања со дискусија -придонес во групните активности -придонес во изведување на заклучоците -одговори на квиз

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
5. Непотизам, мито и корупција (непотизам, подмитување, мито, корупција, антикорупција).	<p>Препознава подмитување во дадени ситуации.</p> <p>Наведува примери за правилно постапување во ситуации, на пример, обид за подмитување.</p>	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали некогаш некој од вас бил неправедно обвинет? 2.Дали сте биле сведоци кога некој друг бил неправедно обвинет ? макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците одговараат на прашања напишани на наставни листови поврзани со реални ситуации (пример: Твојот другар сака да гледа натпревар и не може да ја напише домашната. Ти нуди 50 денари за да му ја напишеш. Како ќе постапиш?; Сведок си на случка кога едно дете со топка крши прозорец на кука. За тоа е обвинето друго дете кое случајно поминува. Детето кое го скрши прозорецот ти ја дава топката само за да не ја кажеш вистината. Како ќе постапиш?; Твојот другар им кажува на сите дека е болен, но тој останува да игра на игралиштето. Ти дава чоколадо за да ја чуваш тајната. Како ќе постапиш?). Потоа доброволно се јавуваат ученици кои ги читаат одговорите и се дискутира за постапките во конкретните ситуации и се воведува поимот подмитување (мито).</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Дали треба да се служиме со лаги?2 Дали треба некого да подмитуваме?3.Дали сме добри другари ако го криеме другарчето кое не постапува правилно?макс.5 мин)</p> <p>Рефлексија Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	-наставни листови со прашања по еден за секој ученик	-усни одговори на прашања со дискусија -придонес во групните активности -придонес во изведување на заклучоците - одговори на квиз

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
6. Непотизам, мито и корупција (непотизам, подмитување, мито, корупција, антикорупција).	<p>Препознава подмитување во дадени ситуации.</p> <p>Наведува примери за правилно постапување во ситуации, на пример, обид за подмитување.</p>	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1. Дали некогаш сте добиле скап подарок? 2. Дали скапите подароци ве прават среќни? макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците го следат подготвениот текст во кој е прикажано едно дете како му подарува скап подарок на друго дете. Поделени учениците во 6 групи дискутираат за можните причини поради кои едно дете му подарува скап подарок на друго во една од следните околности (по 2 групи работат на секоја околност): 1) кога го купило подарокот од парите што ги заработило, помагајќи им на соседите, 2) кога го украде подарокот, 3) кога го купило од парите што родителите му ги дале за да си купува појадок во текот на една недела. Во рамките на секоја околност едната група дискутира за ситуации кога детето имало добра намера, а другата за ситуација кога сакало да извлече некаква корист од тоа. На крајот сите групи ги презентираат своите заклучоци и се води дискусија со сите за подмитување.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1. Кога треба да се купува скап подарок? 2. Кој треба да купува скапи подароци и зошто? 3. Дали вие заработувате за да купувате скапи подароци? макс.5 мин)</p> <p>Рефлексија Се води дискусија по прашањата 1. Што правевме денеска? 2. Како се чувствувавте? 3. Што научивте? 4. Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	<p>-текст за подарување скап подарок</p> <p>-ливчиња со 3 различни опишани околности по две за секоја околност</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија</p> <p>-придонес во групните активности</p> <p>-придонес во изведување на заклучоците</p> <p>-одговори на квиз</p>

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
<p>7. Непотизам, мито и корупција (непотизам, подмитување, мито, корупција, антикорупција).</p>	<p>Го дефинира поимот корупција со свои зборови.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ги објаснува последиците од корупцијата со свои зборови. • Наведува предлози за спречување на корупцијата опишана во дадени примери. 	<p>1</p>	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Набројуваат одредени професии и каква е нивната работа 2.Што ќе се случи ако некој не си ја извршува својата професија професионално? макс.5 мин) Главна активности-искуствено учење Учениците разговараат за одговорноста на одредени професии (на пример, наставник, полицаец, лекар, инспектор). Потоа наведуваат хипотетички ситуации – што ќе се случи доколку некој од луѓето од наведените професии не си ја извршува работата чесно и одговорно (на пример, наставникот добива скап подарок за да напише петка на некој ученик, полицаецот зема пари од несвесен возач кој направил престап за да не му напише казна, лекарот зема пари од сиромашни луѓе за да ги лекува, инспекторот за животна средина зема пари од директорот на фабриката која ја загадува локалната река итн.). Потоа се воведува поимот корупција, се дискутира за штетноста од таквите постапки и се наведуваат предлози како треба учениците да постапат доколку самите се најдат во ситуација кога некој се обидува да ги подмити. Тие треба да го одбијат тој кој се обидува да ги поткупи за да не бидат корумпирани. Дискусијата се проширува на тоа: 1) како би постапиле на местото на полицаецот/ наставникот /лекарот/ инспекторот на кој му се нуди скап подарок за да се постигне нешто и 2) како би требало луѓето да постапат доколку имаат сознание дека некој нивен колега полицаец/наставник/лекар/инспектор земал поткуп за да заврши некому некоја работа. Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија по прашањата 1.Дали треба да земаме пари некому за да му помогнеме?2Како треба да постапиме во вакви ситуации? макс.5 мин) Рефлексија Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	<p>-прашања за квиз точно/ неточно</p> <p>За непотизам, мито и корупција</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија - придонес во групните активности - придонес во изведување на заклучоците - одговори на квиз</p>

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
<p>8. Родови норми на однесување (емпатија, родови стереотипи и предрасуди, родово базирано насилство).</p>	<p>Препознава особини и однесувања што се очекуваат од момчињата и девојчињата врз основа на родово базирани норми.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ги вреднува родово базираните норми на однесување како непосакувани (како поддршка на родовите стереотипи и предрасуди). 	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Што можат да прават девојчињата? 2.Што можат да прават момчињата?изработка на вен дијаграм ?макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците работат во означени три агли во училницата со листови на кои пишува: „Се согласувам“, „Не се согласувам“ и „Не можам да одлучам“. Потоа чита тврдења кои одразуваат родови стереотипи (на пример, момчињата се силни, а девојчињата се слаби; девојчињата подобро лажат од момчињата; момчињата смеат да се тепаат, а девојчињата не смеат; девојчињата смеат да плачат, а момчињата не смеат). По секое тврдење учениците се распоредуваат во соодветниот агол и секој ученик одделно, наглас, дава објаснување зошто се позиционирал во конкретниот агол (наставникот внимава да не дојде до меѓусебни препирки). Постапката се повторува по секое тврдење. На крајот се води дискусија околу тоа: 1) какво мислење доминира меѓу децата и возрасните за да се заклучи дека повеќето очекуваат да постојат наведените разлики меѓу девојчињата и момчињата; 2) дали разликите меѓу момчињата и девојчињата наведени во тврдењата се вродени или се научени за да се заклучи дека средината ги прави да бидат такви и 3) дали треба да се прават такви разлики во однесувањето на момчињата и девојчињата за да се заклучи дека она што е несоодветно однесување (како на пример, лажење, тепање) е несоодветно и за едните и за другите, а дека и едните и другите можат да имаат исти особини (да се однесуваат како силни или слаби и да плачат ако им се плаче). На крајот се дискутира и за други разлики во однесувањето и во особините на момчињата и девојчињата што ги наметнува средината.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија во довршување на веновиот дијаграм и дали имаат зеднички особини?(5 мин)</p> <p>Рефлексција Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	<p>-три листа за означување</p> <p>-тврдења за родови стереотипи</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија</p> <p>-придонес во групните активности</p> <p>-придонес во изведување на заклучоците</p> <p>-одговори на квиз</p>

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
<p>9. Родови норми на однесување (емпатија, родови стереотипи и предрасуди, родово базирано насилство).</p>	<p>Ги објаснува негативните последици од родово базираното насилство (вербално и физичко).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Го вреднува родовото базираното насилство како несоодветно. 	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците слободно одговараат на усно поставени воведни прашања 1.Дали момчињата ги навредуваат девојчињата? 2.Дали девојчињата ги навредуваат момчињата??(макс.5 мин)</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците следат кус опис на ситуација во која неколку момчиња навредуваат девојче поради нејзиниот изглед (носи очила, не е убаво облечена, подебелка е и сл.) и ситуацијата ја чита пред учениците. Најпрво учениците наведуваат како се чувствува девојчето и како би се чувствувале тие на нејзино место. Потоа учениците се делат во групи. Еден дел од групите смислуваат како би постапиле со девојчето (што би направиле и што би ѝ кажале) за да покажат дека ја разбираат за да се чувствува подобро. Друг дел од групите смислуваат што би ја советувале да преземе за да не ѝ се повтори истата ситуација во иднина (но без користење насилство). Трет дел од групите смислуваат други ситуации во кои момчиња се однесуваат насилнички кон едно или повеќе девојчиња (на пример, ги удираат или тегнат за коса, ним или на други им упатуваат навредливи пораки). Секоја група го глуми тоа што го смислила (алтернатива е да го напише и прочита пред сите). На крајот се дискутира за различните видови (вербално, физичко) родово базирано насилство.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија 1.Како треба да се однесуваме едни кон други?2.Дали изгледот или некој физички недостаток треба да биде причина за некој да напаѓаме?(5 мин)</p> <p>Рефлексива Се води дискусија по прашањата 1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?(макс.5 мин)</p>	<p>-текст со опис на ситуација со навредување</p> <p>-прашања за квиз точно/неточно за родови норми за однесување</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија</p> <p>-придонес во групните активности</p> <p>-придонес во изведување на заклучоците</p> <p>-одговори на квиз</p>

содржини (и поими)	стандарди за оценување	Часови и дата на реализација	сценарио за час	средства	следење на напредокот
<p>10.</p> <p>1.Односи меѓу деца (вистинско пријателство, пријателство од корист, поткупување, групен притисок).</p> <p>2. Непотизам, мито и корупција (непотизам, подмитување, мито, корупција, антикорупција).</p> <p>3.Родови норми на однесување (емпатија, родови стереотипи и предрасуди, родово базирано насилство).</p>	<p>-Скор на тест на знаење 80% од оценката</p> <p>-усни одговори од активностите на часовите 20% од оценката</p>	1	<p>Воведна активност-активирање на предзнаењата Учениците се воведуваат за оценување на наученото преку повторување на темата Моето опкружување со даден квиз на знаења во електронска форма</p> <p>Главна активности-искуствено учење Учениците добиваат тест на знаење од 20 прашања со повеќечлен избор и 1 кусо есејско прашање за објаснување.</p> <p>Завршна активност-извлекување заклучоци Се води завршна дискусија проверка на наученото и добиените резултати.</p> <p>Рефлексија Се води дискусија по прашањата1.Што правевме денеска? 2.Како се чувствувавте? 3.Што научивте?4.Како може наученото да го користиме во секојдневниот живот?</p>	<p>-прашања за квиз во електронска форма</p> <p>-тест од 20 прашања</p>	<p>-усни одговори на прашања со дискусија на квиз со одговори</p> <p>-придонес во решавање на тестот</p> <p>-придонес во изведување на заклучоците</p>